

به نام خدا

سند راهبردی ماهیان جنوب

معمولاً

دکتر جاسم غفله مریضی

با همکاری:

غلامرضا اسکندری، نصیر نیامیمندی، یوسف آفتابسوار، محمود حافظیه، هوشنگ انصاری، مجتبی ذابیح نجف آبادی، سید رضا سید مرتضایی، سیمین دهقان مدیسه، غلامحسین محمدی، محمد آبی، الهام جعفری، سید امین اله تقوی، عباسعلی مطلبی، مصطفی شریف روحانی، عبدالمهدی ایران

سرشناسه	غفله مرمری، جاسم
عنوان و نام پدیدآور	سند راهبردی ماهیان جنوب / مولف جاسم غفله مرمری، با همکاری غلامرضا اسکندری ... [و دیگران].
مشخصات نشر	تهران : موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور ، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۷۰۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۴۵۱-۰۵-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	با همکاری غلامرضا اسکندری، نصیر نیامیمندی، یوسف آفتابسوار، محمود حافظیه، هوشنگ انصاری...
یادداشت	کتابنامه: ص. ۶۹۱.
موضوع	ماهی ها--ایران -- خلیج فارس -- پرورش و تکثیر -- برنامه ریزی
موضوع	Fishes--Iran--Persian Gulf--Culture--Planning
موضوع	ماهی ها -- ایران -- دریای عمان -- پرورش و تکثیر -- برنامه ریزی
موضوع	Fishes--Iran--Oman, Gulf of--Culture--Planning
رده بندی کنگره	SH ۱۵۱/۱۰۱۵
رده بندی دیویی	۶۳۹/۳
شماره کتابشناسی ملی	۴۴۲۲۳۲۲

نام کتاب : سند راهبردی ماهیان جنوب

مؤلفین : دکتر جاسم غفله مرمری

با همکاری : غلامرضا اسکندری، نصیر نیامیمندی، یوسف آفتابسوار، محمود حافظیه، هوشنگ انصاری، مهدی ایران، مجتبی ذبیح نجف آبادی، سید رضا سید مرتضایی، سیمین غفان مدیسه، غلامحسین محمدی، محمد تقی کاشی، الهام جرفی، سیدامین اله تقوی، عباسعلی مطلبی، مصطفی سیف روحانی، عبدالمهدی ایران

ویراستار ادبی: گل اندام آل علی

شمارگان : ۶۰۰

چاپ اول : سال ۱۳۹۵

ناشر : موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

ناظر چاپ : مدیریت اطلاعات و ارتباطات علمی

(نشانی : اتوبان تهران کرج - خروجی پیکان شهر - خیابان سرو آزاد - خیابان هشتم غربی - بلوار باغ گیاه شناسی ملی ایران)

- موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور تلفن ۴۴۷۸۷۹۵۴ - (www. ifro.ir)

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۵۱-۰۵-۱ (ISBN : 978- 600-8451-05-1)

قیمت : ۴۶۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور محفوظ است.

پیشگفتار مولف

در حال حاضر، ذخایر ماهیان جنوب تنها ذخایر مهم و عمده تجلید شونده کشور محسوب می‌شوند زیرا ذخایر شمال حتی اگر با همین وضع حفظ شوند (که امکان پذیر نیست)، سهم ناچیزی در تولید کشور دارند و ذخایر آبهای داخلی به دلیل چالش‌های زیست‌محیطی روزافزون، در معرض نابودی هستند. در اهمیت ذخایر جنوب می‌توان گفت که اینک سالانه بیش از ۵۰۰ هزار تن تولید دارند، هزاران شناور اعم از کشتی، لنج و قایق فعال هستند و بیش از ۱۳۰ هزار نفر صیاد در طول سال مستقیماً در امر صید و تولید در این ذخایر بکارت می‌زنند. اشتغال غیرمستقیم آن احصاء نشده، ولی در نظر گرفتن صدها کارخانه تولید انواع تن رکن رو ماهی، تعداد زیادی واحدهای عمل‌آوری، تولید پودر ماهی و سایر مشتقات آن و نیز هزاران فرد فعال در بچه‌نمایی عرصه این تولیدات ابعاد آن را روشن می‌کند. امروزه مصرف ماهی فقط از جهت سرانه مصرف است. پروتئین نیست که در این صورت می‌توان آن را با انواع گوشت سفید از جمله مرغ جایگزین کرد بلکه پروتئین ماهی از جهت طبی و جلوگیری از ابتلا به بیماری‌های لاعلاج دارای ارزش بی‌بدیلی است و لذت هیچ و تنهایی نمی‌تواند نقش آن را در زمینه سلامتی انسان و پیشگیری از وقوع بعضی از بیماری‌های لاعلاج و صعب‌العلاج ایفاء نماید. گوشت و چربی ماهی سرشار از اسیدهای چرب امگا ۳ بوده که از این جهت دارای ویژگی‌های منحصر بفردی در میان منابع غذایی می‌باشد. به این دلیل پروتئین ماهی غذای سلامتی لقب گرفته و همین عامل و سبب شده تا در همه کشورها تلاش‌های وسیعی جهت بالا بردن سرانه مصرف آن برای ملت‌ها صورت گیرد. در کشور ما بجز در مناطق ساحلی، سرانه مصرف گوشت ماهی بسیار پایین است، به همین دلیل در سال‌های اخیر، ویژه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی تلاش‌ها جهت افزایش تولید آبزیان و بالا بردن سرانه مصرف مضاعف شده و با انجام تحقیقات کاربردی گسترده و اجرای طرح‌های متنوع، توفیقات زیادی اتخاذ گردیده که در تدریج تولیدین سندهای راهبردی محصولی - موضوعی و منطقه‌ای در وزارت جهاد کشاورزی عموماً و در زیربخش شیلات گام بلند و مهمی در این راستا محسوب می‌گردد.

دکتر جاسم غفله مرمضی

عضو هیئت علمی موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

فهرست مطالب

پیشگفتار

۱	چکیده
۳	فصل ۱- وضعیت موجود ماهیان جنوب
۳	۱-۱- مقدمه
۵	۱-۲- وضعیت موجود
۵	۱-۲-۱- جهان
۱۳	۱-۲-۲- ایران
۳۷	فصل ۲- ماهیان کفزی خلیج فارس و دریای عمان
۳۷	۲-۱- معرفی ماهیان کفزی خلیج فارس و دریای عمان
۴۲	۲-۲- بررسی وضعیت موجود کفزیان
۴۲	۲-۲-۱- اهداف توسعه برنامه پنجساله چهارم در خصوص کفزیان
۴۳	۲-۳- بررسی فاصله موجود تا اهداف توسعه
۴۶	۲-۴- روند تغییرات صید کفزیان طی ده سال گذشته
۵۰	۲-۵- روند واردات و صادرات
۵۰	۲-۶- نظام بهره برداری از ذخایر آبزیان در آبهای جنوب کشور
۵۱	۲-۷- بررسی تطابق اهداف توسعه با مناطق صیادی
۵۳	۲-۸- شناسایی نظامهای تولیدی حاکم و محدوده گسترش آنها
۵۶	۲-۹- کاهش ذخایر کفزی در دریا
۵۶	۲-۹-۱- صید غیر استاندارد
۵۷	۲-۹-۲- صید در مناطق حساس
۵۹	۲-۹-۳- صید در دوره های ممنوعیت
۶۰	۲-۱۰- افزایش آلودگی ها
۶۲	۲-۱۱- بررسی نتایج تحقیقات گذشته و جاری در داخل و خارج از کشور

۷۶	۲-۱۲- تعیین اولویت بندی اهداف تحقیق در خصوص ماهیان کفزی
۷۷	۲-۱۳- شناسایی و اولویت بندی طرح های جامع ماهیان کفزی
۷۷	۲-۱۴- برنامه های راهبردی
۷۸	۲-۱۴-۱- برنامه های تحقیقاتی
۸۲	۲-۱۴-۲- برنامه های اجرایی
۹۵	فصل ۳- ماهیان سطحزی ریز و مزوپلاژیک
۹۵	۳-۱- سطحزیان ریز
۹۵	۳-۱-۱- بررسی وضعیت موجود
۹۷	۳-۱-۲- بقاء ماهیان سطحزی ریز
۱۰۰	۳-۱-۳- گروه های عمده سطحزیان ریز در آبهای خلیج فارس و دریای عمان
۱۱۳	۳-۱-۴- آمار صید سطحزیان ریز
۱۲۳	۳-۱-۵- مراکز عمده صید ماهیان لاریک ریز
۱۲۴	۳-۱-۶- روش های رایج برای صید ماهیان لاریک ریز
۱۲۵	۳-۱-۷- ملاحظات مربوط به گروه ماهیان سطحزی ریز
	۳-۱-۸- تاریخچه و سوابق مطالعات انجام شده و ذخایر ماهیان سطحزی ریز در خلیج فارس و دریای عمان
۱۲۸	۳-۱-۹- تحلیل نقاط ضعف، نقاط قوت، فرصت ها و تنگناها
۱۴۷	۳-۱-۱۰- تحقیقات گذشته و حال
۱۵۰	۳-۱-۱۱- طرح های محوری
	۳-۱-۱۲- طرح بررسی نقش عوامل اقتصادی - اجتماعی در بهبود توسعه بهره ردا از ذخایر ماهیان سطحزیان ریز
۱۵۳	۳-۱-۱۳- اهداف زیربرنامه ماهیان سطحزی ریز و میائزی
۱۵۵	۳-۱-۱۴- طرح های پیشنهادی
۱۵۸	۳-۲- مزوپلاژیک (فانوس ماهیان)
۱۶۰	۳-۲-۱- موقعیت و اهمیت منابع مزوپلاژیک در چرخه غذایی

- ۳-۲-۲- رده بندی ماهیان مزوپلاژیک در دریای عمان ----- ۱۶۰
- ۳-۲-۳- ویژگی های زیستی گونه غالب ماهیان مزوپلاژیک (گونه پتروموم) ----- ۱۶۱
- ۳-۲-۴- گشتهای تحقیقاتی کشتی فرید تجوف نانس (۸۳-۱۹۷۵) ----- ۱۷۱
- ۳-۲-۵- جمع بندی ----- ۱۹۱
- ۳-۲-۶- پروژه های تحقیقاتی ----- ۱۹۱
- فصل ۴: سطحزیان درشت** ----- ۱۹۳
- ۴-۱- مشخصات دریای عمان و خلیج فارس ----- ۱۹۳
- ۴-۱-۱- دریای عمان ----- ۱۹۳
- ۴-۱-۲- خلیج فارس ----- ۱۹۴
- ۴-۲- معرفی گونه های سطح زیان درشت ----- ۱۹۸
- ۴-۳- گونه های سطح زیان درشت بر اساس طبقه بندی شیلات ----- ۲۰۲
- ۴-۴- پراکنش و زیستگاههای ماهی صبور ----- ۲۰۹
- ۴-۵- تحلیل وضعیت موجود محصول ماهی در سطح ----- ۲۱۸
- ۴-۵-۱- آمارصید جهانی سطح زیان درشت بر اساس تقسیم بندی سازمان شیلات ایران ----- ۲۱۸
- ۴-۵-۲- وضعیت پرواربندی (Fattening) تون ماهیان در ایران ----- ۲۲۰
- ۴-۶- صید جهانی گونه های مهم اقتصادی تون ماهیان ----- ۲۲۳
- ۴-۷- صید سطح زیان درشت در اقیانوس هند به تفکیک حوض آبریز و غرض ----- ۲۲۴
- ۴-۸- روشهای متداول صید سطح درشت در اقیانوس هند ----- ۲۲۸
- ۴-۹- پراکنش صید دو گونه اصلی تون ماهیان، گیدر هوورمسطقی، به تفکیک ابزار صید در ایران ----- ۲۲۹
- ۴-۱۰- جایگاه ایران در صید سطح زیان درشت و تون ماهیان در اقیانوس هند ----- ۲۳۱
- ۴-۱۱- آمارصید سطح زیان درشت در ایران ----- ۲۳۵
- ۴-۱۲- وضعیت مصرف تون ماهیان در جهان و ایران و ارزش تجاری ----- ۲۴۶
- ۴-۱۳- معرفی کمیته های بین المللی برای سطحزیان درشت ----- ۲۴۸
- ۴-۱۴- پراکنش مناطق صید تون ماهیان در دریای عمان در بخش صید صنعتی و سنتی ----- ۲۵۰
- ۴-۱۵- موقعیت صیدگاهها در استان هرمزگان ----- ۲۵۲

۲۵۳	۱۶-۴- موقعیت صید گاههای در استان خوزستان
	۱۷-۴- تجهیزات موجود در اسکله‌های تخلیه و وضعیت هندلینگ (جابجایی) در
۲۵۴	استان سیستان و بلوچستان
۲۵۷	۱۸-۴- تجهیزات موجود در اسکله‌های تخلیه و وضعیت هندلینگ (جابجایی) در استان هرمزگان
۳۲۹	فصل ۵: زیر برنامه تکثیر و پرورش ماهیان دریایی
۳۲۹	۱-۵- بررسی وضعیت موجود
۳۲۹	۱-۱-۵- سابقه و زمینه امکان پرورش ماهیان دریایی در ایران
۳۳۰	۲-۱-۵- اهداف توسعه در موضوع مورد نظر در زیر بخش شیلات
۳۳۱	۳-۱-۵- بررسی فاصله موجود تا اهداف توسعه
۳۳۳	۴-۱-۵- تخمین نقایص اقتصادی، واسطه رشد جمعیت و مصرف
۳۳۴	۵-۱-۵- پتانسیل و شرایط موجود، آمدزایی و ارزش آوری محصول
۳۳۵	۶-۱-۵- پیشینه امکان سنجی توسعه آبرزی، روری ماهیان دریایی در جنوب کشور
۳۳۷	۲-۵- محدودیت‌ها و تنگناها در تکثیر و پرورش ماهیان دریایی
۳۳۷	۱-۲-۵- وجود نارسایی‌های موجود در موتکاک تکثیر و پرورش ماهیان دریایی
۳۴۰	۲-۲-۵- بازاریابی
۳۴۰	۳-۵- بررسی نتایج تحقیقات گذشته و جاری در داخل و خارج
۳۴۰	۱-۳-۵- بررسی نتایج تحقیقات قبلی در داخل کشور
۳۴۵	۲-۳-۵- بررسی تحقیقات در دست اجرا در داخل کشور
۳۴۵	۳-۳-۵- عرصه‌های نیازمند تحقیقات بیشتر در حوزه تکثیر و پرورش ماهیان دریایی
۳۴۶	۴-۳-۵- دستاوردهای سایر کشورها در زمینه تکثیر و پرورش ماهیان دریایی
۳۷۰	۴-۵- اهداف تحقیقاتی تکثیر و پرورش ماهیان دریایی
۳۷۱	۵-۵- طرح‌ها و پروژه‌های تحقیقاتی برنامه
۳۹۹	۶-۵- برنامه اجرایی
۴۰۶	فصل ۶: فرآوری ماهیان جنوب کشور
۴۰۸	۱-۶- تبیین وضعیت موجود

۴۰۸	۱-۱-۶- وضعیت تولید آبزیان در ایران
۴۱۳	۱-۲-۶- میزان تولیدات ماهی و فرآورده های ماهی در جهان
۱۴۸	۱-۳-۶- ضایعات
۴۲۱	۱-۴-۶- ناوگان صید (سستی و صنعتی) و امکانات تجهیزات آنها
۴۲۳	۱-۵-۶- وضعیت بندر و مراکز تخلیه صید و شرایط حمل و نقل در جنوب
۴۲۷	۱-۶-۶- واحدهای فرآوری در کشور و ظرفیت و پتانسیل آنها
۴۲۹	۱-۷-۶- وضعیت تنوع محصولات دریایی در جهان
۴۳۹	۱-۸-۶- قوانین، مقررات حاکم بر محصولات دریایی
۴۴۵	۲-۶- بررسی و تحلیل مسائل و محدودیتها
۴۴۶	۱-۲-۶- عوامل خارجی
۴۴۶	۲-۲-۶- عوامل داخلی
۴۴۶	۳-۲-۶- عوامل خارجی (محیط موم)
۴۴۸	۴-۲-۶- عوامل داخلی (محیط اختصاصی)
۴۵۲	۵-۲-۶- دلایل ناپایداری صنعت فرآوری آبزیان
۴۵۵	۳-۶- بررسی و تحلیل نتایج تحقیقات گذشته
۴۵۷	۱-۳-۶- تاریخچه مرکز ملی تحقیقات فرآوری آبزیان
۴۵۸	۲-۳-۶- تاریخچه بخش فرآوری آبزیان در بندرعباس
۴۷۲	۴-۶- اهداف
۴۷۲	۱-۴-۶- اهداف کلان
۴۷۳	۲-۴-۶- استراتژی تحقیقاتی فرآورده های دریایی جنوب کشور
۴۷۳	۳-۴-۶- سیاستهای اجرایی تحقیقاتی فرآورده های دریایی جنوب کشور
۴۷۴	۵-۴-۶- طرح های جامع تحقیقات کاربردی پیشنهادی فرآوری آبزیان جنوب کشور تا افق
۴۸۸	فصل ۷: اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان
۴۸۹	۱-۷- وضعیت موجود
۴۸۹	۱-۱-۷- موقعیت خلیج فارس و دریای عمان

- ۲-۱-۷- دریای عمان ----- ۴۹۱
- ۳-۱-۷- زمینی شناسی جزایر و کرانه های خلیج فارس و دریای عمان ----- ۴۹۱
- ۴-۱-۷- وضعیت آب و هوایی کرانه های ساحلی خلیج فارس و دریای عمان ----- ۴۹۳
- ۵-۱-۷- سیستم بادها در مناطق و سواحل خلیج فارس و دریای عمان ----- ۴۹۵
- ۶-۱-۷- جزایر خلیج فارس ----- ۴۹۸
- ۷-۱-۷- ساختار زمین شناسی جزایر ----- ۵۰۰
- ۸-۱-۷- محیط زیست جزایر خلیج فارس ----- ۵۰۰
- ۹-۱-۷- کوهها- حاشیه خلیج فارس ----- ۵۰۱
- ۱۰-۱-۷- ساختار زمین شناسی جزایر ----- ۵۰۱
- ۱۱-۱-۷- محیط زیست جزایر خلیج فارس ----- ۵۰۵
- ۱۲-۱-۷- کشورهای حاشیه خلیج فارس ----- ۵۰۶
- ۱۳-۱-۷- اهمیت مناطق ساحلی ----- ۵۰۷
- ۱۴-۱-۷- معرفی اکوسیستم های ساحلی و منابع آبی به تفکیک هر استان (مناطق حساس) ----- ۵۱۱
- ۱۵-۱-۷- وضعیت آلاینده ها (پسابهای صنعتی و کشاورزی) در استانهای جنوبی به تفکیک هر استان ----- ۵۳۰
- ۱۶-۱-۷- نتایج برخی از پروژه های اجرا شده ----- ۵۷۲
- ۱۷-۱-۷- تجزیه و تحلیل کلی از وضعیت موجود ----- ۶۳۶
- ۲-۷- مشکلات و تنگناها ----- ۶۴۰
- ۳-۷- پروژه های اجرا شده مربوط در رابطه با اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان و مناطق حساس ساحلی ----- ۶۴۵
- ۱-۳-۷- عناوین پروژه های اجرا شده در استان هرمزگان ----- ۶۴۵
- ۲-۳-۷- عناوین پروژه های اجرا شده در چابهار ----- ۶۵۳
- ۳-۳-۷- عناوین پروژه های اجرا شده در خوزستان ----- ۶۵۴
- ۴-۳-۷- عناوین پروژه های اجرا شده در بوشهر ----- ۶۵۶
- ۴-۷- اهداف و برنامه های مرتبط با مطالعات اکولوژی منابع آبی ----- ۶۵۹

- ۶۵۹-۷-۵ طرح های پیشنهادی مرتبط با اکولوژی منابع آبی -----
- فصل ۸: توانمندیها، تنگناها و محورهای اصلی توسعه در ذخایر ماهیان جنوب ----- ۶۶۲
- ۶۶۲-۸-۱ محورهاى اصلی توسعه برای ذخایر ماهیان جنوب -----
- ۶۶۷-۸-۲ صید ضمنی (By Catch) و صید دور ریز -----
- ۶۷۴-۸-۳ مشکلات محوری ذخایر جنوب -----
- ۶۷۵-۸-۳-۱ اهداف محوری برنامه راهبردی ماهیان جنوب -----
- ۶۷۶-۸-۳-۲ راهبردها و سیاست ها جهت سند راهبردی ماهیان جنوب -----
- ۶۸۹-۸-۴ پیش بینی ترانزیت در آبهای جنوبی کشور در برنامه پنجم و افق ۱۴۰۴ -----
- منابع ----- ۶۹۱

www.ketab.ir

چکیده

طبق سند برنامه چهارم توسعه زیر بخش شیلات کشور در سال پایان برنامه یعنی سال ۱۳۸۸ قرار است تولید کل آبزیان در کشور به میزان ۷۶۳۴۶۱ تن برسد. در این صورت، سرانه مصرف آبزیان در کشور از ۵/۲ کیلو گرم به ۸ کیلوگرم ارتقاء می یافت. همچنین با تحقق این میزان تولید سرانه پروتئین آبزیان که هنگام نگارش این گزارش ۲ گرم از ۲۹ گرم مورد نیاز را تشکیل می دهد (۱۱/۶٪)، به میزان ۴/۵۵ گرم (۱۵/۷٪) افزایش می یافت. البته به دلیل مشکلات، تمام اهداف برنامه محقق نگردید، ولی اگر همه اهداف برنامه هم محقق می شد، هنوز هم فاصله میزان سرانه کشور از لحاظ آبزیان با متوسط جهانی در سال ۲۰۰۹ (۱۷/۲ کیلوگرم) بسیار زیاد بوده است. لذا، برای نزدیک شدن به متوسط جهانی تلاش گسترده، برنامه ریزی جامع و دقیق، و سرمایه گذاری کلان نیاز می باشد.

با توجه به واقعیت های موجود توسعه زیر بخش شیلات کشور را در دو محور اصلی می توان جستجو نمود: الف- حفظ پایداری ذخایر با ظرفیت رسیده و در معرض خطر، ب- افزایش ظرفیت و راندمان تولید. جهت افزایش تولید آبزیان ر به دنبال آن افزایش سرانه مصرف، افزایش اشتغال و در آمد ذینفعان باید در محورهای: سطح زیران درشت خارج از منطقه انحصاری و اقتصادی، توسعه صنایع عمل آوری، صید ضمنی، آوری دریایی، سایر آبزیان میانزی نظیر فانوس ماهیان و صنایع پشتیبان جانی (تور بافی، صنایع فرآوری، غذای آبزیان...)، ظرفیت سازی و سرمایه گذاری نمود.

در سال های اخیر بویژه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، تلاش ها جهت افزایش تولید آبزیان و بالا بردن سرانه مصرف در کشور، مضاعف شده و با انجام تحقیقات کاربردی گسترده و اجرای طرح های متنوع توفیقات زیادی در این عرصه کسب گردید که اتخاذ رویکرد تدوین برنامه های راهبردی محصولی- موضوعی و منطقه ای در وزارت جهاد کشاورزی عموماً و در زیر بخش شیلات گام بلند و مهمی در این راستا محسوب می شود. یکی از این برنامه ها، برنامه راهبردی

محصولی- موضوعی ماهیان جنوب است. این برنامه در بر اساس شش محور: کفزیان، سطحزیان ریز و فانوس ماهیان، سطحزیان درشت، تکثیر و پرورش ماهیان دریایی، اکولوژی، و فرآوری آبزیان تا افق سال ۱۴۰۴ تدوین گردید. همچنین در دو فصل مکمل دیگر از این برنامه به شناخت استعدادها و نیز تشریح وضعیت موجود صید ماهی و تکثیر و پرورش آن در جنوب کشور پرداخته شده است. در صورت تحقق اهداف این برنامه میزان تولید ماهی (باله‌دار) از آبهای جنوب کشور در پایان سال ۱۳۹۳ (پایان برنامه پنجم توسعه)، حدود ۴۵۰ هزار تن، و در سال ۱۴۰۴ حدود ۶۰ هزار تن بر آورد گردید.

www.ketab.ir